

Briselē, 2.4.2020.
COM(2020) 143 final

**KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, EIROPADOMEI,
PADOMEI, EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN
REĢIONU KOMITEJAI**

Reaģēšana uz koronavīrusu

*Visos iespējamās veidos izmantot katru pieejamo euro, lai glābtu cilvēku dzīvību un sargātu
iztikas līdzekļus*

Reaģēšana uz koronavīrusu

Visos iespējamajos veidos izmantot katru pieejamo euro, lai glābtu cilvēku dzīvību un sargātu iztikas līdzekļus

1. Ievads

Koronavīrusa uzliesmojums uzliek Eiropai tādus pārbaudījumus, kas pirms pāris mēnešiem vēl nebūtu iedomājami. Šī pirmkārt un galvenokārt ir sabiedrības veselības krīze, kuras risināšanā Eiropas Komisija koncentrē darbu uz **dzīvības glābšanu un iztikas līdzekļu sargāšanu**. Šajā sakarā visiem spēkiem esam centušies atbalstīt varonīgo darbu, ko dara Eiropas veselības aprūpes darbinieki un tie, kas strādā “frontes pirmajā līnijā”, ārstējot pacientus vai turpinot darīt visu, lai dzīve neapstātos, kā arī visus tos, kuri bija spiesti pamest darbavietu vai palikt mājās, lai citus pasargātu no vīrusa.

Ņemot vērā šīs krīzes dziļumu un plašumu, **ir jāreaģē līdz šim vēl nepieredzētā mērogā, ar vēl nepieredzētu ātrumu un solidaritāti**. Ir steidzami vajadzīgs atbalsts: no medicīniskā aprīkojuma vai aizsarglīdzekļu iegādes un piegādes līdz pat tam, lai vistrūcīgākajām personām joprojām būtu pieejama pārtika vai nodrošinātas citas pamatvajadzības, no gādāšanas par to, lai cilvēkiem būtu ienākumi un darbs, kurā atgriezties, līdz rūpēm par to, lai uzņēmumi varētu turpināt darbību un mūsu dalībvalstu ekonomika spētu pēc iespējas ātrāk atgūties.

Visi šie apsvērumi ir bijuši Komisijas visaptverošo reaģēšanas pasākumu paketes virzītājspēks. Šī rīcība ietver aicinājumu nozarei palielināt kritiski svarīgo preču ražošanu, iniciatīvu veidot **kopīgu aizsarglīdzekļu krājumu** tūlītējai izplatīšanai pēc vajadzības un rīkot **kopīgu iepirkumu ar dalībvalstīm**, lai pasūtītu pašas neatliekamākās kritiski svarīgās preces. Tika izveidota ekspertu grupa no visas Eiropas, lai nodrošinātu, ka dalībvalstīm ir vislabākās pieejamās zināšanas un ka līdzekļi tiek nekavējoties ieguldīti ārstēšanas metožu un vakcīnu izpētē.

Komisija arī steidzami veica pasākumus, lai padarītu ES budžetu vieglāk pieejamu, padarītu mūsu **valsts atbalsta noteikumus** pilnībā elastīgus un pirmo reizi vēsturē iedarbinātu **Stabilitātes un izaugsmes pakta** vispārīgo izņēmuma klauzulu. Papildus Eiropas Centrālās bankas veiktajiem pasākumiem šī ES reakcija nodrošina dalībvalstīm līdz šim vēl nepieredzētu fiskālo un finansiālo rīcībspēju palīdzēt tiem, kam tas visvairāk vajadzīgs.

Šajā sakarā Komisija 13. martā ierosināja **Investīciju iniciatīvu reaģēšanai uz koronavīrusu (CRII)**. Šī iniciatīva bija tika vērsta uz to, kas tūlīt nepieciešams, pieejams un piegādājams. Iniciatīva stājās spēkā rekordīsā laikā, un tagad dalībvalstis var izmantot kohēzijas politikas fondus, lai atbalstītu veselības aprūpes sistēmas un profesionāļus, atbalstītu darba ņēmējus un viņu darba devējus, kuri var izmantot saīsināta darba laika shēmas, un atbalstītu mazos uzņēmumus, piedāvājot tiem likviditāti. Arī ES Solidaritātes fonda darbība tika paplašināta, to attiecinot arī uz ārkārtējām situācijām sabiedrības veselības jomā.

Tas ietekmēs situāciju uz vietas. Taču ar katru dienu aug vajadzības un darāmā apjoms. Tāpēc šodien Eiropas Komisija pieņem virkni līdz šim vēl nepieredzētu, drosmīgu pasākumu. Šodien

iesniegtie priekšlikumi ir balstīti uz vienkāršu apņemšanos: **visos iespējamajos veidos izmantot katru mums pieejamo euro, lai glābtu cilvēku dzīvību un sargātu iztikas līdzekļus.**

Lai to panāktu, mēs šodien ierosinām:

- ✓ izveidot **jaunu ES solidaritātes instrumentu 100 miljardu euro vērtībā, lai palīdzētu darba ņēmējiem saglabāt ienākumus** un uzņēmumiem palīdzētu paturēt darbiniekus;
- ✓ nodrošināt mūsu **Eiropas strukturālo un investīciju fondu pilnīgu elastību**, lai katru euro tagad varētu novirzīt sabiedrības veselības nozares darba atbalstam vai ekonomisko triecienu mazināšanai iedzīvotājiem un uzņēmumiem;
- ✓ ieguldīt **katru šā gada ES budžetā pieejamo euro Ārkārtas atbalsta instrumentā**, lai atbalstītu dzīvības glābšanu.

Turklāt tiks iesniegti konkrēti priekšlikumi, lai nodrošinātu, ka vistrūcīgākās personas joprojām var saņemt pārtiku, un tiks sniegts pielāgots atbalsts lauksaimniekiem un zvejniekiem, kuri daudzās mūsu valstu vietējās kopienās ir zemes sāls un kuru dēļ Eiropas pārtikas piegādes ķēde turpina darboties.

Krīzes laikā nedrīkst ļauties šaubām, pamest darbu pusceļā vai kavēties ar rīcību. Ar šodien ierosināto pasākumu paketi Eiropa parāda, ka tā liks lietā visus tās rīcībā esošos līdzekļus, lai panāktu maksimāli iespējamo.

2. Iztikas līdzekļu sargāšana: cilvēku paturēšana darbā un uzņēmumu darbības uzturēšana

2.1. SURE: ES mēroga shēma bezdarba risku mazināšanai

Daudzus cilvēkus Eiropā šī situācija skar vairāk nekā citus tikai viņu darba vai dzīvesvietas dēļ. Savienībā, kurā cilvēkus un nācijas skārusi viena un tā pati krīze, mums citam citu jāatbalsta, neskatoties uz to, vai esam bagāti, vai nabadzīgi, vai nākam no austrumiem, rietumiem, dienvidiem vai ziemeļiem. Tas jo īpaši attiecas uz krīzes ekonomisko seku mazināšanu.

Šādā krīzē vislielāko risku var radīt pārāk piesardzīga vai pārāk stingra politika. Tāpēc mums vajadzīgi turpmāki drosmīgi pasākumi, lai tiem, kuri ne savas vainas dēļ ir visvairāk cietuši, nodrošinātu pilnīgu atbalstu un palīdzētu iziet cauri šai krīzei.

Tā ir galvenā ideja Komisijas šodien iesniegtajā priekšlikumā par **SURE** — jaunu instrumentu, kas nodrošinās aizdevumus līdz 100 miljardu euro apmērā valstīm, kurām tie vajadzīgi, lai gādātu par to, ka darba ņēmēji saņem ienākumus un uzņēmumi patur

darbiniekus. Tas ļaus cilvēkiem arī turpmāk apmaksāt īri, rēķinus un pārtikas pirkumus un palīdzēs nodrošināt tik ļoti nepieciešamo stabilitāti ekonomikā.

Aizdevumu pamatā būs dalībvalstu sniegtās garantijas, un tie tiks novirzīti tur, kur tie ir vissteidzamāk vajadzīgi. Tos varēs izmantot visas dalībvalstis, bet īpaši svarīgi tie būs vissmagāk skartajām valstīm.

SURE atbalstīs saīsināta darba laika shēmas un tamlīdzīgus pasākumus, lai palīdzētu dalībvalstīm aizsargāt darbavietas, darba ņēmējus un pašnodarbinātos pret atlaišanas un ienākumu zaudēšanas risku. Uzņēmumi varēs uz laiku samazināt darbinieku nostrādāto stundu skaitu ar valsts sniegto ienākumu atbalstu par nenostādātajām stundām. Pašnodarbinātie saņems ienākumu kompensāciju par šo ārkārtējo situāciju.

Līdzīga pieeja pagātnē ir sevi apliecinājusi kā spēcīgu instrumentu lielās ekonomikas krīzēs. Jo īpaši pēdējās finanšu krīzes laikā šāda pieeja palīdzēja nepieļaut, ka ekonomikas lejupslīdes ietekme būtu vēl skarbāka, un paātrināt ekonomikas atveseļošanos. 18 dalībvalstīs šādas shēmas jau bija ieviestas pirms vīrusa uzliesmojuma, un pēc tam tika paplašinātas. No šodienas visas pārējās dalībvalstis ir ieviesušas vai drīzumā ievieš līdzīgas shēmas.

2.2. Vistrūcīgāko personu atbalstīšana

Laikā, kad lielākajā daļā Eiropas tiek īstenota sociālā distancēšanās, lai palēninātu vīrusa izplatīšanos, ir vēl jo svarīgāk turpināt palīdzēt tiem, kuru pamatvajadzību nodrošināšana ir atkarīga no citiem.

Tas jo īpaši attiecas uz vistrūcīgākajām personām Savienībā, kuras no **Eiropas atbalsta fonda vistrūcīgākajām personām** saņem palīdzību pārtikas un citu svarīgu piederumu iegādei. Tomēr daudzi brīvprātīgie, kuri sniedz šo palīdzību, vairs nevar tikt mobilizēti šim darbam, jo nereti ietilpst vislielākajā riska grupā, ja inficējas ar koronavīrusu. Tāpēc Komisija šodien ierosina dalībvalstīm elastību tādu jaunu metožu ieviešanā kā elektronisko vaučeru izmantošana un aizsarglīdzekļu iegāde tiem, kas sniedz palīdzību.

2.3. Atbalsts lauksaimniekiem un zvejniekiem

Eiropas lauksaimniecības un zivsaimniecības nozares daudzās kopienās visā Savienībā ir zemes sāls un sociālās struktūras pamatelements. Tām ir būtiska nozīme mūsu apgādāšanā ar pārtiku, un to darbs balstās uz gadsimtiem senām tradīcijām un zināšanām.

Pašreizējā krīze ir smagi skārusi zvejniekus un zivsaimniekus, ietekmējot mūsu pārtikas piegādes ķēdes un vietējo ekonomiku, ko šī nozare uztur.

Komisija šodien nāk klajā ar tiesību aktu priekšlikumiem par to, lai **Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fondā** ieviestu **ārkārtējas elastības pasākumus**. Tādējādi dalībvalstīm būtu iespēja sniegt atbalstu zvejniekiem par zvejas darbību pagaidu pārtraukšanu, sniegt atbalstu akvakultūras zivkopjiem par ražošanas apturēšanu uz laiku vai samazināšanu un sniegt atbalstu ražotāju organizācijām par zvejas un akvakultūras produktu pagaidu uzglabāšanu.

Tāpat šajā krīzē ir jāatbalsta Eiropas lauksaimnieki, lai nodrošinātu iztikas līdzekļu aizsardzību un to, ka netiek ietekmēta pārtikas piegāde.

Ņemot vērā iepriekš minēto, Komisija drīzumā ierosinās virkni konkrētu pasākumu, lai nodrošinātu, ka lauksaimniekiem un citiem saņēmējiem tiek nodrošināts vajadzīgais atbalsts no kopējās lauksaimniecības politikas. Tas nozīmēs, ka **lauksaimniekiem būs vairāk laika atbalsta pieteikumu iesniegšanai** un pārvaldes iestādēm būs vairāk laika tos apstrādāt. Lai palīdzētu **lauksaimniekiem palielināt naudas plūsmu**, Komisija ierosinās palielināt tiešo maksājumu un lauku attīstības maksājumu avansa maksājumus. Komisija arī izskatīs iespēju piedāvāt papildu **elastību pārbaudēm uz vietas**, lai līdz minimumam samazinātu vajadzību pēc fiziskas saskares un samazinātu administratīvo slogu.

3. Dalībvalstu ekonomikas un cilvēku aizsardzība: katru euro no kohēzijas politikas fondiem nekavējoties darīt pieejamu

Komisija šodien pilda solījumu, ka tā nekavējoties izmantos katru pieejamo euro. Šajā sakarā visi neizmantotie naudas līdzekļi no trim kohēzijas politikas fondiem — Eiropas Reģionālās attīstības fonda, Eiropas Sociālā fonda un Kohēzijas fonda — tiks mobilizēti, lai cīnītos ar sabiedrības veselības krīzes sekām.

Lai to panāktu, Komisija ierosina **maksimāli elastīgi** veikt pārvietojumus starp fondiem, kā arī starp reģionu kategorijām. Lai nodrošinātu, ka tiek izmantoti visi pieejamie līdzekļi, izņēmuma kārtā nevienam no kohēzijas politikas fondiem **netiks prasīts valsts līdzfinansējums**. Tas ir līdz šim vēl nebijis pasākums, kurā ņemts vērā tas, ka dalībvalstīm šobrīd jāizmanto visi pieejamie līdzekļi, lai atbalstītu savus pilsoņus.

Turklāt Komisija ierosina **neierobežot izdevumus atbilstoši politikas mērķiem** vai tā dēvētajām tematiskās koncentrācijas prasībām. Tādējādi tiks nodrošināts, ka līdzekļus var pārvirzīt tur, kur tie vissteidzamāk vajadzīgi.

Lai nodrošinātu juridisko noteiktību un **samazinātu administratīvo slogu**, tiek ierosināti vairāki citi vienkāršojumi. To vidū ir partnerības nolīgumi, kuros nav jāveic grozījumi, uz vēlāku laiku pārcelti gada ziņojumu iesniegšanas termiņi un, programmām beidzoties, pieļauta ierobežota finansiālā elastība. Tas attieksies uz visiem kohēzijas politikas fondiem.

Ar šiem priekšlikumiem dalībvalstis varēs nekavējoties tērēt visus pieejamos līdzekļus, lai atbalstītu veselības aprūpes nozari visos Eiropas reģionos, kā arī lai atbalstītu saīsināta darba laika shēmas un sniegtu likviditātes atbalstu MVU.

4. Dzīvības glābšana: ieguldīt visu pieejamo budžetu Ārkārtas atbalsta instrumentā, lai atbalstītu veselības aprūpes nozari

Eiropas Savienība savas pastāvēšanas laikā nav saskārusies ar šāda mēroga veselības krīzi, kas izplatās tādā ātrumā. Reaģējot uz to, pirmā prioritāte ir dzīvības glābšana un visa

vajadzīgā nodrošināšana mūsu dalībvalstu veselības aprūpes sistēmām un speciālistiem, kuri katru dienu visā Savienībā paveic neiespējamo.

Komisija cītīgi strādā, lai nodrošinātu aizsarglīdzekļu un elpināšanas iekārtu piegādi. Neskatoties uz to, ka nozare visiem spēkiem cenšas ražot vairāk, dažās jomās dalībvalstīm joprojām kritiski trūkst vajadzīgā. Tām trūkst arī ārstēšanas telpu, un palīdzību tām varētu sniegt, pārvietojot pacientus uz vietām, kur ir vairāk resursu, un nosūtot medicīnisko personālu uz vissmagāk skartajām vietām. Atbalsts būs nepieciešams arī masveida testēšanai, medicīniskajiem pētījumiem, jaunu ārstēšanas metožu ieviešanai, kā arī vakcīnu ražošanai, iegādei un izplatīšanai visā ES.

ES šodien ierosina izmantot visus pieejamos līdzekļus no šā gada ES budžeta, lai palīdzētu reaģēt atbilstoši Eiropas veselības aprūpes sistēmu vajadzībām.

Gandrīz visi šie līdzekļi, t. i. 2,7 miljardi euro, tiks ieguldīti Ārkārtas atbalsta instrumentā, bet atlikušie 300 miljoni euro tiks piešķirti *RescEU*, lai atbalstītu kopīgu aizsarglīdzekļu krājumu veidošanu.

Priekšlikums ļaus nodrošināt **elastīgu, ātru un tiešu atbalstu divām plašām prioritātēm**. Pirmā prioritāte ir palīdzēt pārvarēt sabiedrības veselības krīzi un nodrošināt vitāli svarīgu aprīkojumu un krājumus, sākot ar plaušu ventilatoriem un beidzot ar individuālajiem aizsarglīdzekļiem. Varētu būt runa arī par medicīniskās palīdzības sniegšanu visneaizsargātākajām personām, t. sk. bēgļu nometnēs. Otra prioritāte būtu vērsta uz testēšanas un ārstēšanas iespēju palielināšanu. Priekšlikums arī dotu Komisijai iespēju veikt tiešus iepirkumus dalībvalstu vārdā, tādējādi taupot izšķirīgi dārgo laiku un naudu.

Šī iniciatīva ir **visas Eiropas kopīgas pūles glābt cilvēku dzīvību un atbalstīt citam citu**. Šādā solidaritātes gaisotnē tai vajadzētu būt atvērtai visiem, kas vēlas veikt papildu iemaksas fondā. Tās varētu būt iemaksas no dalībvalstīm, privātā sektora, arī no NVO, pilsoniskās sabiedrības un iedzīvotājiem vai jebkuras citas ieinteresētās personas, kas vēlētos dot ieguldījumu.

5. Turpmākie pasākumi: atgūties no trieciena un turēties stabili visiem kopā

Šodien ierosinātā priekšlikumu pakete pirmkārt un galvenokārt ir vērsta uz atbalstu cilvēkiem. Tajā ir runa par nepieciešamā aprīkojuma nodrošināšanu tiem, kas strādā “frontes pirmajā līnijā”, vai atbalstu brīvprātīgajiem, kuri palīdz pašiem neaizsargātākajiem. Tās mērķis ir atvieglot situāciju darba ņēmējam, kas uztraucas par savu darbu, darba devējam, kurš uztraucas par saviem darbiniekiem, mazam uzņēmumam, kas uztraucas par savu nākotni, vai pašnodarbinātai personai, kura uztraucas par saviem ienākumiem.

Tagad mums priekšlikumi ātri jāpārvērš tiesību aktos un rekorda ātrumā jāpāriet no tiesību aktiem uz to īstenošanu. Komisija tuvākajās nedēļās cieši sadarbosies ar likumdevējiem, lai nodrošinātu, ka šie priekšlikumi var sākt uzlabot situāciju tur, kur tas visvairāk vajadzīgs.

To sekmējama, Komisija jau atbalsta dalībvalstis, lai līdzekļus pēc iespējas ātrāk varētu novirzīt tiem, kam tie ir vajadzīgi. Komisija ir izveidojusi *CRII* darba grupu kā vienotu kontaktpunktu praktiskiem un juridiskiem jautājumiem. Valstu grupas ir dalībvalstu rīcībā, lai sniegtu mērķtiecīgas konsultācijas par to, kā pārvirzīt neizmantotos struktūrfondus.

Šī pakete ir visnesenākais pasākums nepārtraukta un milzīga darba ietvaros, kas tiek veikts, lai glābtu cilvēku dzīvību un sargātu iztikas līdzekļus. Tā palīdzēs līdz pat pēdējam centam izmantot šā gada ES budžetu. Tomēr šogad noslēdzas pašreizējais ES septiņu gadu budžets, un nav panākta vienošanās par jaunu budžetu. Tas notiek laikā, kad ES ir jāizstrādā atveseļošanas plāns, lai tā varētu atjaunot ekonomikas darbību un atgriezt cilvēkiem darbu, tiklīdz to darīt būs droši. Šis plāns arī palīdzēs mums palielināt noturību pret citām problēmām, ar kurām joprojām saskaramies.

Tas var notikt ātri tikai ar **spēcīgu un elastīgu ES ilgtermiņa budžetu**. Šis ir laiks, lai nodrošinātu, ka mums ir ES budžets, kas var palīdzēt Eiropai atgūties no trieciena un turēties stabili visiem kopā. Diskusijas par nākamo budžetu tagad būs jāskata šajā kontekstā, un tās būs Eiropas atveseļošanās virzītājspēks.

Šie priekšlikumi parāda dalības Savienībā īsto vērtību, kur tie, kuru rīcībā ir mazliet vairāk līdzekļu, sniedz atbalstu tiem, kuriem palīdzība ir vajadzīga mazliet vairāk. Tiklīdz Eiropa vispirms tiks galā ar šo krīzi un pēc tam sāks ceļu uz atveseļošanu, tai vēl vairāk būs vajadzīga šī solidaritātes sajūta, un tai būs vajadzīgi milzīgi un steidzami ieguldījumi, lai palīdzētu atjaunot ekonomikas darbību un atgriezt cilvēkiem darbu. Tajā pašā laikā ES turpinās demonstrēt atbildību, solidaritāti un līderību pasaules mērogā.

Īsumā par pasākumu kopumu

- ✓ Komisija ierosina izveidot jaunu ES solidaritātes instrumentu **SURE**, lai palīdzētu darba ņēmējiem saglabāt ienākumus un uzņēmumiem — turpināt darbību un paturēt darbiniekus. **SURE** nodrošinās finansiālu palīdzību līdz 100 miljardiem euro ES aizdevumos un būs **ES mēroga shēma bezdarba riska mazināšanai**.
- ✓ Komisija ierosina pielāgot Eiropas **atbalsta** fondu **vistrūcīgākajām personām**, lai nodrošinātu, ka pārtikas piegādes var turpināt tur, kur tās ir vajadzīgas, vienlaikus nodrošinot drošību gan personām, kas pārtiku piegādā, gan tām, kas to saņem.
- ✓ Komisija ierosina īpašus pasākumus, lai **atbalstītu Eiropas zvejniekus un lauksaimniekus**, kuriem ir būtiska nozīme mūsu pastāvīgā apgādāšanā ar pārtiku un mūsu vietējo kopienu uzturēšanā.
- ✓ Komisija ierosina atļaut izmantot **katru Eiropas strukturālajos un investīciju fondos pieejamo euro** reaģēšanai uz koronavīrusu. Vienkāršāk sakot, tas nozīmē maksimālu elastību: nebūs ierobežojumu pārvietojumiem starp fondiem vai starp reģioniem, nebūs ierobežojumu izdevumiem atbilstoši politikas mērķiem un nebūs prasību par līdzfinansējumu.
- ✓ Komisija ierosina novirzīt **katru šā gada ES budžetā pieejamo euro, lai palīdzētu glābt cilvēku dzīvību**, izmantojot jaunu ES solidaritātes instrumentu. Tādējādi tiks nodrošināts, ka 3 miljardi euro tiek novirzīti, lai palīdzētu dalībvalstīm pārvarēt sabiedrības veselības krīzi.